

El llenguatge

Catalanoparlants

31X/1980

Essent la *o* àtona final de noms i adjectius la marca que denuncia un bon nombre de castellanismes, alguns publicistes semblen sentir una gran repugnància envers formes amb aquesta mateixa terminació, com *físico*, *històrico*, *gòtico* o *catalano*, que són el primer component de mots composts com *físico-químic*, *històrico-polític*, *gòtico-renaixentista* o *catalanoparlant*, repugnància que els emmena a transformar aquests mots composts en «*físic-químic*», «*històric-polític*», «*gòtic-reinaixentista*» i fins i tot «*catalàparlant*»! Tanmateix, aquest fet, que pot ésser considerat un cas del que anomenem hiperpurisme —i que, com a la majoria de casos d'hiperpurisme s'observa en textos en què abunden les incorreccions més elementals—, no deixa d'ésser sorprenent, perquè els compostos d'aquest tipus no representen pas cap novetat, sinó que tenen ja una llarga tradició i són usualíssims en tota mena de textos sobre temes històrics, geogràfics, polítics, econòmics, socials, artístics, científics, etc.

Vet aquí l'explicació de Pompeu Fabra sobre el primer component d'aquests mots composts, en l'interessantíssim capítol sobre la formació de mots de la seva gramàtica pòstuma (Teide, 1956, pàg 156): «En general, aquestes formes en *o* s'obtenen canviant en *o* la *a* final de les formes femenines: les dels adjectius *físic* (fem *física*), *pla* (fem *plana*), *còncau* (fem *còncava*), *rus* (fem *rusa*), etc, són *físico-*, *plano-*, *còncavo-*, *russo-*. Però la de grec (fem *grega*) és *greco-*, i hi ha un cert nombre de formes en *o* com *anglo-* (de *anglès*), *franco-* (de *francès*), *italo-* (de *italià*), *serbo-* (de *serbi*). Notem, encara, amb un radical diferent del de l'adjectiu, *hispano-*, *germano-*, *lusitano-*, *sino-* (significant *espanyol*, *alemany*, *portuguès*, *xinès*). Anterior, posterior i anàlegs prenen les formes *antero-*, *postero-*, però aquests composts s'escriuen sense guionet (*anterolateral*, etc)».

Cal vencer, doncs, la repugnància a l'ús d'aquestes formes en *-o*. Però també cal limitar-lo als casos en què realment escau: quan existeix una autèntica correlació d'igualtat entre els dos components, en el sentit que acumulen llurs significats per tal de modificar, amb aquest significat complex, el substantiu a què s'aplica l'adjectiu compost. No és lícit, en canvi, aquest procediment, quan el segon adjectiu, en realitat, modifica o limita el significat del primer, amb que no s'ha d'obtenir cap adjectiu compost. Direm, així, per exemple, *románico-gòtic*, o *gòtico-renaixentista*, però, en canvi, *gòtic civil* o *gòtic militar*.

Albert Jane